

עוד לא אבדה תקוותנו

אסופה ולקט מקורות על התקווה

התנועה
הרפורמית
יהדות ללא מחיצות

עוד לא אבדה תקוותנו

לקט שירים ומקורות

השנה האחרונה מפגישה אותנו יותר בשאלת התקווה. תקווה כמשאב, תקווה כרעיון, תקווה כציווי מוסרי.

מהי תקווה?

מהו כוחה ומהן הסכנות הטמונות בה?
כיצד ניתן לתחזק תקווה בזמני משבר?
והאם תקווה באמת משנה משהו?

תְּקוּוּהָ שֵׁם, נִי

1. ציפייה לטוב, אמונה באפשרות שדבר רצוי יתגשם, משאת-נפש, תוחלת, סיכוי. 2. דבר או אדם האמור להגשים ציפיות.

מה היא תקווה?

כל שאני יודע הוא שגדול הישגיו של אדם בחייו הוא להיות, ולו לרגע, סוכן של תקווה לאדם אחד אחר"

"רבים מאיתנו מבלבלים בין שני מושגים: אופטימיות ותקווה. הם נשמעים דומים. אבל לאמיתו של דבר הם שונים מאוד. האופטימיות היא האמונה שדברים ישתפרו. התקווה היא האמונה שכולנו יחד נוכל לשפר את הדברים. כדי להיות אופטימיים, לא צריך אומץ. די בתמימות מסוימת. אבל כדי לקוות נדרש אומץ רב. שום יהודי המכיר את תולדות עמו, שפרקים רבים מהן נכתבו בדמעות, אינו יכול להיות אופטימי. אבל שום יהודי, אם הוא יהודי אמיתי, אינו יכול לוותר על תקווה. ומשום כך היהדות היא בשבילי קולה של התקווה בשיחתה של האנושות. והתקווה היא המשנה את מצבו של האדם.

מאין מגיעה התקווה?

להבדיל מהעונג, הכאב, התוקפנות והפחד, התקווה אינה רק תחושה, מסוג אלו שאנו חולקים עם בעלי החיים. אפילו לא בכל התרבויות האנושיות היא בהכרח קיימת. היא מגיעה ממערכת מסוימת של אמונות: שהיקום אינו עיוור לחלומותינו ואינו חירש לתפילותינו; שאנו איננו לבד; שאנו קיימים מפני שמישהו רצה שנתקיים; ושעצם קיומנו הוא עדות לכוחה היוצר של האהבה. איננו שוגים כשאנו מייחלים לצדק; ולייחולנו זה יש מי שעוזר להתגשם. טבע היקום אינו גוזר בשום אופן ששנאה, אלימות, מלחמה ושפיכות דמים יהיו תמיד חלק ממצבו של האדם. רעיונות אלא לא צצו בחלל ריק. תולדות ישראל מתחילות בשחרורו של עם עבדים מהמעצמה ששעבדה אותו. עם ישראל מתקיים בזכות ברית בינו לבין אלוהים, ברית ששני הצדדים בה מחויבים לנאמנות הדדית ולבנייתה של חברה המכבדת את צלם האלוהים של כל בניה, יהיו אשר יהיו כוחם, מעמדם וכישוריהם...

ההבדל בין תקווה וטרגדיה אינו נמצא בעובדות, אלא בפרשנות ובציפיות. ובכל זאת, הבדל זה הוא הבדל מוסרי. המקווה שואף לשפר; המפוכח משלים עם המציאות. ואלו הן נבואות המגשימות את עצמן. מוסריות של תקווה נשענת על האמונה שאפשר לשנות את העולם לטובה. בלי אמונות תיאולוגיות מסוימות אין תקווה אלא אופטימיות. ... התנ"ך אינו ספר אופטימי, אולם הוא אחד משיאיה של ספרות התקווה"

תקווה היא צורך אנושי בסיסי. מחקרים שונים הראו את הקשר בינה לבין שמחה ואריכות ימים. יש לנו צורך אקזיסטנציאליסטי בה, והיא רכיב קריטי בתחושה שחיינו בעלי משמעות.

אבל יש לה גם חסרונות. "מיוון העתיקה ועד חוקרים פוסט־מודרניים, פילוסופים דיברו גם על סכנותיה. תקווה עזה שלא דועכת אבל לא ניתנת למימוש יכולה לגרום לנו המון תסכול, לעומת האופציה להשלים עם גורלנו ולעשות את המקסימום עם מה שקיים. תקווה יכולה לגרום לנו לצאת לפרויקטים בלתי אפשריים, ולהתמיד בהם בלי לראות את הנזק שהם גורמים לנו

התרבות האמריקאית גורסת שאמונה ותקווה יחד עם נחישות יגשימו כל חלום, אך זה לא נכון לכל התרבויות. למשל בבודהיזם שמים דגש רב על לאהוב את הקיים. "תקווה טובה, מועילה, היא כזו שנטועה במציאות", אומר לשם, והוא רואה כחלק מתפקידו, לזהות מהי תקווה מציאותית ומועילה במסגרת הקונפליקט.

כנקודת מוצא, לשם מפרק את התקווה לשני ממדים, כאמור: עד כמה אנחנו רוצים שדבר יתרחש ועד כמה אנחנו מעריכים שסיכויי להתרחש גבוהים. "לעתים קרובות, כשאנחנו מדברים על תקווה, אנחנו מתייחסים רק לממד השני, הערכת הסיכויים, אבל דווקא הרצון, החלום, הוא הבסיס של רגש התקווה", הוא אומר.

לפי הגישה הזאת, ייאוש הוא ההיפך מתקווה אבל מאוד קרוב אליה, כי כאשר רע לנו, יש לנו הדחף העז ביותר לשפר את המצב.

"ככל שאנחנו סובלים יותר, כך החלום על שינוי גדול יותר. תקוות נולדות מתוך ייאוש. אם אנחנו חיים בסדר עם המצב הנוכחי, או לא חושבים שיכול להיות שינוי גדול, אז אין לנו צורך בתקווה. נסתפק במצב הקיים. לכן, באופן פרדוקסלי, אולי רבים מאיתנו מרגישים היום את התקווה בצורה עוצמתית יותר מאשר בעבר."

“אפשר לראות את התקווה כעוגן”

“ואפשר לראות את התקווה כמיין עוגן, שנזרק מתוך קיום חנוק ונואש לעבר עתיד טוב וחופשי יותר. לעבר מציאות שעדיין איננה קיימת, שרובה עשוי ממשאלות לב. מדמיון. העוגן נזרק ונאחז בקרקע העתיד, והאדם, ולפעמים חברה שלמה, מתחילים למשוך את עצמם אליו.

זה מעשה אופטימי: היכולת להשליך את העוגן הדמיוני אל מעבר לנסיבות המוחשיות והשרירותיות מעידה על כך שבנפשו של האדם שמעז לקוות יש עדיין מקום אחד שהוא חופשי. מקום שאיש לא הצליח לדכא אותו, ולא לזהם”

להיות מלא תקווה בזמנים קשים, זה לא רק להיות רומנטי חסר תקנה. זה להתבסס על העובדה שההיסטוריה האנושית היא לא רק היסטוריה של אכזריות, אלא גם היסטוריה של חמלה, הקרבה, אומץ וטוב לב.

מה שאנחנו בוחרים להדגיש בהיסטוריה המורכבת הזו, הוא שיקבע את חיינו. אם אנחנו רואים רק את הגרוע ביותר, אנחנו הורסים לעצמנו את היכולת שלנו לפעול. ואילו אם אנחנו זוכרים את הזמנים והמקומות האלה – ויש כל כך הרבה – שבהם אנשים התנהגו בצורה מופתית, ניתן לעצמנו אנרגיה לפעול, ולכל הפחות את האפשרות לזרוק הסביבון הזה של העולם להסתובב בכיוון אחר.

ואם אכן נפעל, פעולה קטנה ככל שתהיה, לא נצטרך לחכות לאיזה עתיד אוטופי גדול. העתיד הוא רצף אינסופי של הווים, ולחיות עכשיו כפי שאנחנו חושבים שבני אדם צריכים לחיות, תוך התרסה לכל מה שרע סביבנו, זה בעצמו ניצחון מופלא."

שְׁכוֹנַת הַתְּקוּהָ | חיים גורי

אָתָּה מְשׁוֹטֵט בְּשְׁכוֹנַת הַתְּקוּהָ.
מִמְּשִׁיךְ לְקוֹוֹת.

מִתֵּר לָךְ. זוֹ תְּכוּנָה אֲנוּשִׁית, לְקוֹוֹת,
לְהִמָּר עַל אֵיזָה טוֹב, שְׁיָבוֹא.
גַּם שִׁירִים לֹא מְעֵטִים נִכְתְּבוּ;
אִף הוֹשְׁרוּ לְכָבוֹד הַתְּקוּהָ.
אֶפְלוּ הַמְּנוֹן!

אִךְ אֵל תִּבְקֶשׁ יוֹתֵר מִדִּי.
אֵל תִּנְהַג כְּגִזְמַי־הַבְּדַאי.
אֵל תִּבְטִיחַ הָרִים וּגְבָעוֹת! לֹא כְּדַאי.
אִךְ מִתֵּר גַּם לָךְ לְקוֹוֹת,
לְהִתְפַּלֵּל עַל הַיָּקָר לְלִבְךָ
וְכֵן עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת,
הַיּוֹצֵאת לְעֵתִים קְרוֹבוֹת מִדַּעְתָּה,
עַד עָלוֹת שְׁמַיִמָּה צְעֵקְתָּה.
מִתֵּר לָךְ לְקוֹוֹת, לְדַבֵּר גַּם אֵלֶיךָ בְּטוֹבוֹת,
לְנַחֵם אוֹתָהּ בִּיגוֹנָהּ, לְעֵת לִילָה,
לְשׁוֹב וְלוֹמֵר לָהּ
שְׁכָבֵר מְלָאָה צְבָאָה וְנִרְצָה עוֹוֹנָה.
שְׁדִי לָהּ.

הפכתי לשמש

אנה סווירשצ'ינסקה

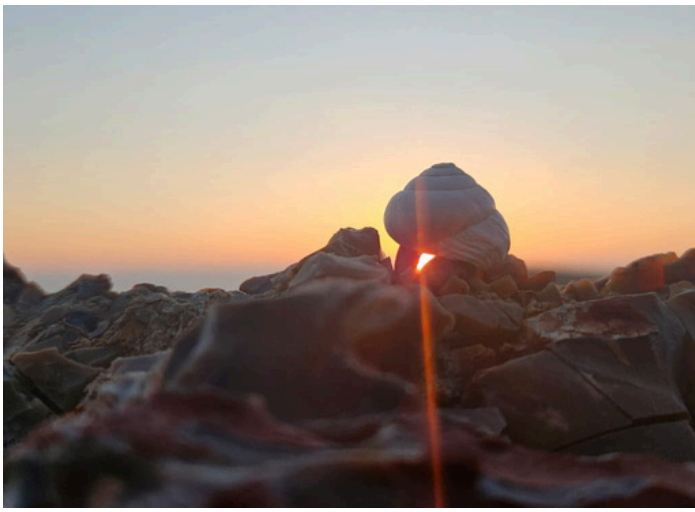
כְּשִׁכְבַּתָּה הַשֶּׁמֶשׁ
מִעֲלִי,
נֶאֱלַצְתִּי אֲנִי עֲצָמִי
לְהִפָּךְ לְשֶׁמֶשׁ.

קִשָּׁה הָיָה הַדָּבָר, אֲבָל עֲכָשׁוּ
אִיזוֹ רֻחָהּ.

(מתוך "מאושרת כמו זנב של
כלב", תרגום: דוד וינפלד,
הוצאת "אבן חושן")

שבע שורות לזריחה / אמיר אור

ואף על פי כן החיים, ואף על פי כן אהבה.
ראה עוד נראה את שער הלב
נפקח אל עולם של תקווה.
בשביליו שוב נפסע, על יפיו נתפלא
ורוחנו צלולה ושלוחה:
ראה עוד נראה את הבקר עולה,
את זריחת האדם הקרבה.

אווה קילפי

כשאין עוד כח לכתב, צריך להזכר.
כשאין עוד כח לצלם, צריך לראות בעיני הרוח.
כשאין עוד כח לקרא,
צריך להיות מלאים ספורים.
כשאין עוד כח לדבר,
צריך להתנגן.

כשאין עוד כח ללכת, צריך לעוף.

וכשבאה השעה היעודה, צריך לוותר על הזכרון,
על עיני הנפש, לחדל להתנגן,
להיות בשקט ולהרפות את הכנפים.

אך יהיה אשר יהיה, הספור נמשך ונמשך.

מתוך: הפרפר חוצה את הכביש (כרמל)
מפינית: רמי סערי

תְּקוּהָהּ הִיא דְּבַר עִם נּוֹצוֹת | אִמִּילִי דִיקְנִסוֹן

תְּקוּהָהּ הִיא דְּבַר עִם נּוֹצוֹת
הַיּוֹשֵׁב בְּנֶפֶשׁ עַל זֵלְזֵל,
וְהִיא שָׁרָה נְשִׁיר בְּלִי מְלִים -
וְלֹא חֲדָלָה כָּלֵל

שָׁמַעְתִּי אוֹתָהּ בְּאַרְצוֹת הַקְּרָה
וּבָיִם הַזֶּר וְהַסְּעוֹר,
אֲךָ מֵעוֹלָם, גַּם בְּרַע -
לֹא בִקְשָׁה מִמֶּנִּי פְּרוֹר

וְהוּא עָרַב מְכַל - בְּסוּפָה
וְאָרוֹר הַסְּעָר שְׁיִכּוֹל
לְהַכְלִים אֶת הַצֶּפּוֹר
הַקְּטָנָה הָעוֹטְפֹת בְּחֻמָּה הַכֵּל

שְׁלוֹת יְצוּרֵי הַבֵּר | וּוּנְדֵל בְּרִי

תְּרַגּוּם: סְבִינָה מַסַּג

כְּשֶׁתּוֹקֵף אוֹתִי יֵאוּשׁ מִן הָעוֹלָם
וְהַקֵּל שְׁבִקוּלוֹת טוֹרֵד אוֹתִי מִמְּנוּחֹתַי
בְּחֶרֶדָה לְעֵתִידִי וְלְעֵתִיד יְלָדִי,
אֲנִי קָם וּמִטִּיל אֶל הָאָגָם.
וְשֵׁם אֲנִי נִשְׁכָּב עַל הַגְּדָה, לֵיד בְּרוֹז הַבֵּר
הַמְּשִׁיט כָּל כֶּךָ יָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם
וְלֵיד הָאֲנָפָה הַגְּדוֹלָה הַסּוֹעֶדֶת אֶת לְבָה עַל הַסְּלָעִים
אֲנִי נִכְנָס אֶל הַשְּׁלוֹהַ שֶׁל הַדְּבָרִים הַטְּבָעִיִּים
שֶׁאֲנִי מְעַנִּישִׁים אֶת עֲצָמִם בְּחַזוֹנוֹת עֵתִיד מִיֵּאֲשִׁים
אֲנִי נִכְנָס אֶל נּוֹכְחוֹת הַמַּיִם הַשְּׁקֵטִים.
מוֹדַע פְּתָאוּם לְכּוֹכְבִים עוֹרֵי-הַיּוֹם
הַמְּמַתִּינִים לְמַעְלָה לְתוֹרָם...
וְלִזְמַן מָה אֲנִי טוֹבֵל בְּחַנּוֹ וְחֲסִדּוֹ שֶׁל עוֹלָם
וּמְרַגֵּשׁ חֶפְשִׁי.

